

جستارهایی در طب اسلامی

دفتر اول

نقد بر روش شناسی برداشت از قرآن و حدیث در علوم سلامت

ارائه شده توسط دکتر احمد پاکتچی
(مدیر گروه و آنرا، پیت دانشگاه امام صادق (ع))
در کارگاه نظام سلامت در اسلام، شهریور ۱۳۹۴

محمد حسین ماعی فرد

انتشارات سفیران دهن

ساعی فرد، محمد حسین ۱۳۴۹
نقدی بر روش شناسی برداشت از قرآن و
حدیث در علوم سلامت / محمد حسین ساعی
فرد.

تهران: سفیراردهال، ۱۳۹۸
جستارهایی در طب اسلامی: دکتر اول

۳۳۴ ص.

۹-۷۶۳-۳۱۳-۶۰-۹۷۸

فیفا

کتاب حاضر نقدی بر کارگاه برگزار شده با عنوان
(روش شناسی برداشت از قرآن و حدیث در علوم
سلامت) است که توسط احمد پاکتچی ارائه
شده است

پژش اسلامی "نقد و تفسیر

Medicine Islamic—Criticism and
interpretation*

کارگاه روش شناسی برداشت از قرآن و حدیث در
علوم سلامت

پژش اسلامی "احادیث" نقد و تفسیر

Medicine Islamic—Hadees—
Criticism and interpretation*

پاکتچی، احمد ۴۴۲

R1۲۸/۳

۶۱۰/۹۱۷۶۷۱

۵۸۶۸۷۵۹

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

فروست

مشخصات ظاهری

شابک

و سرعت فهرست نویسی

یادداشت

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتاب شناسی ملی

جستارهایی در طب اسلامی دفتر اول

نقله بر روش شناس برداشت از
قرآن و حدیث در علوم سلامت
ارائه شده توسط دکتر احمد پاکتچی

محمّد بن ساعی فرد

شابک: ۹-۷۶۳-۱۱۳-۶۰-۹۷۰

صفحه آرایشی، طراحی جلد: واحد آماده سازی، نشر سفیر اردهال		
لیتوگرافی: نویس	چاپ: عترة	صحافی: مشعر
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸	قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال	
شمارگان: ۲۲۰ نسخه	شماره نشر: ۱-۷۵۶	
نشانی دفتر: تهران، خیابان مفتح، خیابان سمیه، روبروی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۸، واحد ۴		
تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۹۳۴۲-۸۸۳۱۳۸۹۸	کدپستی: ۱۵۸۱۸-۷۴۷۱۵	
www.safirardehal.com www.safirardehal.ir email: safirardehal@yahoo.com		
© حق چاپ: ۱۳۹۸		

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیرکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از مولف ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

مقدمه مؤلف	۱۷
پیش‌گفتار	۲۱

بخش اول

سخنار: کارشناس	۲۳
نقد	۲۳
الف) عدم آشنایی با مزاجی، پزشکی رایج و روایات طبی	۲۴
ب) پرداختن به بی‌اهمیت و دوری از تحلیل روش مند اصول و مبانی	۲۴
ج) تردید در تبیین عدم توجه به علم	۲۵

بخش دوم

سخنار: کارشناس	۲۷
نقد	۲۸
الف) سناریوپردازی جهت تضعیف روایات طبی	۲۸
ب) تهمت بی‌دلیل به یکی از بزرگان مفسران	۳۰
ج) جایگاه احادیث موقوف در میان روایات طبی	۳۱
د) شبهه علم دانستن معارف الهی با نگرش مدرن و پست مدرن	۳۱

بخش سوم

سخنار: کارشناس	۳۳
نقد	۳۴
الف) شتاب‌زدگی در ارائه مباحث	۳۴
ب) عدم رعایت انصاف در طرح مباحث تفسیری و ادبی	۳۴
ج) ظهور آیه در شفا بخشی عسل از نظر مفسران	۳۶
د) خواص بی‌شمار عسل در طب مزاجی	۳۸
ه) خواص متعدد عسل در پزشکی مبتنی بر شواهد	۳۹

بخش چهارم

سخنان کارشناس	۴۳
نقد	۴۴
روش غیر تخصصی در نقد و بررسی روایات طب	۴۴

بخش پنجم

سخنان کارشناس	۴۹
نقد	۵۱
کلام صدوق پیرامون روایات طب در کتاب اعتقادات	۵۱
مطلب اول) آب سبزی یا صدوق و مشی حدیثی وی	۵۲
مطلب دوم) جبرائیم طبرستان اعتقادی دوران صدوق	۵۴
مطلب سوم) تحلیل باب روایات طب کتاب «اعتقادات صدوق»	۵۷
بخش اول) انواع روایات طب در نگاه صدوق	۵۸
بخش دوم) شفا بخشی عسل، آب سرکه یا مجاز در روایات	۵۹
الف) نقل روایت اول و دوم در حدیث اربعه	۶۰
ب) اعتبار روایت اربعه از نگاه متقدمان و متأخران	۶۱
ج) شفا بخشی عسل از نگاه صدوق	۶۱
د) آب سرد و درمان بواسیر	۶۲
ه) شفا بخشی بادمجان	۶۳
و) صدوق، حدیث شناس یا متخصص طب	۶۴
ز) نگاهی به آموزه های عام طب در حدیث اربعه	۶۵
بخش سوم از کلام صدوق	۶۷
بخش چهارم از کلام صدوق	۶۸
توضیح: تأیید بر و حیانی بودن دانش طب در کلام صدوق	۶۸
جمع بندی و تکمیل بحث	۶۹
۱. سخن شیخ مفید و رفع ابهام از کلام صدوق	۶۹
۲. ضرورت ارجاع روایات طب به اصول مکتب طب اهل بیت (علیه السلام)	۷۰
۳. دیدگاه متکلمان در مورد روایات طب	۷۱

۴. علامه محمدباقر مجلسی و کلام شیخ صدوق ۷۱
۵. مروری بر چند روایت طبّی در کتب صدوق ۷۲

بخش هشتم

- سخنان کارشناس ۷۵
- نقد ۷۶
- توضیح پاره‌ای از مفاهیم بدیهی تفسیری ۷۶
- الف) صوت تفسیر، تأویل و تفسیر به رأی ۷۷
- ب) تفاوت مقام بیان در علم اصول و تفسیر عرفی ۷۸
- ج) دره تمام بیان بودن برخی آیات قرآن کریم از نگاه مفسران ۷۹
- د) جریان قواعد ادبی و ادبی در فهم آیات کتاب الهی ۸۱
- ه) ضرورت تأمل در تفسیر و پینشر واژگان در آیات قرآن کریم ۸۱

بخش نهم

- سخنان کارشناس ۸۳
- نقد ۸۵
- چند نکته ۸۵
- الف) ضرورت تفسیر علمی قرآن از صدر اول تا همیشه تا بیخ ۸۵
- ب) انحصار فهم غیرگزینشی در معصومان (علیهم السلام) ۸۶
- ج) مخدوش بودن مثال‌های ذکر شده ۸۷
- د) نظر جنین‌شناسان در مورد آیات خلقت جنین ۸۸
- ه) استناد به نظریات میشل فوکو در روش‌شناسی علوم قرآن و حدیث! ۹۰

بخش دهم

- سخنان کارشناس ۹۵
- نقد ۹۷
- الف) تکیه افراطی بر اسناد روایات ۹۷
- ب) تصور غیرواقعی در مورد روایات و روایات شیعه ۹۷
- ج) دخالت دادن حرفه و شغل راویان در اعتبار روایات ۹۸
- د) نگاهی به روایات مرسل در طب النبوی و مکارم الاخلاق ۹۹

بخش نهم

- سخنان کارشناس ۱۰۱
- نقد ۱۰۲
- الف) گزینش روایات طیبی اهل سنت از سوی محدثان شیعه ۱۰۲
- ب) حضور راویان غیرشیعی در کتب فقهی و روایی شیعه ۱۰۲
- ج) علت حذف اسناد از روایات اهل سنت ۱۰۳

بخش دهم

- سخنان کارشناس ۱۰۵
- نقد ۱۰۶
- چند نکته پیرامون روایت "خلافة من الایمان" ۱۰۶

بخش یازدهم

- سخنان کارشناس ۱۰۹
- نقد ۱۱۰
- بررسی اجمالی روایت «المعدة بیت کل داء» ۱۱۰
- الف) استنادات نادرست کارشناس محترم در مورد روایت ۱۱۰
- ب) بررسی دلیل انتساب روایت به حارث بن کله ۱۱۲
۱. تنزل مقام اولیای الهی در جهت توجیه خلافت افرادی صلاح ۱۱۲
۲. تلاش حزب اموی در مشابه سازی های گوناگون ۱۱۳
۳. شخصیت تراشی در زمینه طب ۱۱۴
- شخصیت اول: حارث بن کله ۱۱۴
۱. عجایب زندگی نامه حارث بن کله ۱۱۵
۲. تشابه کلمات حارث با روایات اهل بیت (علیهم السلام) ۱۱۶
۳. سخنان خارق العاده و متناقض در مورد حارث ۱۱۷
۴. داستان سعد ابی وقاص و حارث بن کله ۱۱۸
- الف) غرایب ارجاع مسلمانان به حارث ۱۱۸
- ب) اختلاف در نقل داستان و قرائنی بر تحریف روایت ۱۱۹

- ج) گونه‌های مختلف روایت بیماری سعد ۱۲۰
- شخصیت دوم: عایشه بنت ابی بکر ۱۲۱
۱. پیامبری با بیماری‌های بی‌شمار ۱۲۲
۲. بیماری‌های مکرر پیامبر (ص) در اواخر حیات ۱۲۳
۳. عایشه، علامه دوران ۱۲۳
۴. روایات دیگر در منشأ دانش طبّی عایشه ۱۲۴
- نتیجه‌گیری در مورد روایت «المعدة بيت كل داء» ۱۲۵
- الف) نگاهی به سیر تاریخی روایت ۱۲۵
- ب) چند نکته ۱۲۷

بخش دوازدهم

- سخنان کارشناس ۱۲۹
- نقد ۱۳۰
- اعتراف کارشناس محترم به وجود اصل طب اسلامی در روایات ۱۳۰

بخش سیزدهم

- سخنان کارشناس ۱۳۳
- نقد ۱۳۴
- مطلب اول: ابن جوزی و کتاب الموضوعات ۱۳۴
- الف) ابن جوزی و نگاه وی به شیعه و روایات اهل بیت (علیهم‌السلام) ۱۳۴
- ب) ابن جوزی، شخصیتی خودشیفته و هتاک ۱۳۵
- ج) جسارت ابن جوزی نسبت به ائمه شیعه ۱۳۶
- د) اعتراف محدثان اهل سنت به تعصب ابن جوزی ۱۳۶
- ه) بی‌اعتباری کتاب الموضوعات در نگاه حفاظ بزرگ اهل سنت ۱۳۷
- و) چند نمونه از روایاتی که در الموضوعات، مجعول شمرده شده ۱۳۸
- مطلب دوم: روایت جمع بین پنیر و گردو ۱۴۱
- الف) ابن جوزی و طب قیاسی ۱۴۱
- ب) ابن بختیشوع و روایت پنیر و گردو ۱۴۲
- ج) روایت پنیر و گردو در کتب شیعه ۱۴۳

بخش چهاردهم

سخنان کارشناس	۱۴۵
نقد	۱۴۷
الف) حجیت اعتباری و علوم حقیقی	۱۵۰
ب) بی اعتباری امور ظنی در طب	۱۵۱
ج) بی اعتباری اخبار آحاد	۱۵۳
د) حجیت عقلی یا شرعی خبر واحد	۱۵۴
ه) حجیت فلسفه علم مدرن و پست مدرن	۱۵۶
و) خبر واحد در علوم حقیقی و دیدگاه علامه طباطبائی	۱۵۷
ز) روش علمی مرحوم امام پیرامون روایات و علوم غیر اعتباری	۱۶۰
ح) اهمیت طب نسبت فقدا	۱۶۵

بخش پانزدهم

سخنان کارشناس	۱۶۹
نقد	۱۷۱
الف) قاعده تسامح و علوم غیر تشریعی	۱۷۱
ب) کارکرد روایات در علوم غیر تشریعی	۱۷۳
ج) تخطئه فقها و محدثان شیعه، خطایی نابخشودنی	۱۷۴

بخش شانزدهم

سخنان کارشناس	۱۷۷
نقد	۱۷۸
عدم دقت در کلام ابن جوزی در مورد طب تجربی	۱۷۸

بخش هجدهم

سخنان کارشناس	۱۸۱
نقد	۱۸۲
الف) ابن قیم جوزیه، متعصبی افراطی	۱۸۲
ب) المنار المنیف، کتابی بر اساس خودشیفتگی	۱۸۳

ج) مروری بر برخی از قواعد و مصادیق ادعایی ابن قیم در المنار المنیف ۱۸۴

د) جعلی دانستن روایات معتبر شیعه در المنار المنیف بدون ذکر قاعده و ضابطه ۱۸۷

ه) دروغ پردازی و انکار معتقدات شیعه ۱۸۷

بخش هجدهم

سخنان کارشناس ۱۹۱

نقد ۱۹۲

الف) ردید در اعتبار آموزه های الهی در علوم حقیقی ۱۹۲

ب) عدم طرح اصول طب اسلامی و تجربه گرایی افراطی ۱۹۳

ج) طب اسلامی مبتنی بر فلسفه مدرن و پست مدرن! ۱۹۴

بخش نوزدهم

سخنان کارشناس ۱۹۵

نقد ۱۹۶

الف) برخورد غیر کارشناسانه با روایت عمل ۱۹۶

ب) تجربه عمیق و معصوم یا تجربه سطحی و خطاپذیر ۱۹۷

ج) تلقی نادرست در مورد رساله ذهبیه ۱۹۷

بخش بیستم

سخنان کارشناس ۱۹۹

نقد ۲۰۱

الف) تداخلات حدیثی در روایات شیعه و اهل سنت ۲۰۱

ب) استفاده اهل سنت از مدرسه حدیثی صادقین (ع) ۲۰۲

ج) انکار بهره مندی اهل سنت از امامان شیعه ۲۰۴

د) ۲ نمونه از تدلیس بزرگان اهل سنت ۲۰۴

ه) روایت استحباب تصغیر لقمه ۲۰۵

و) روایت سؤر المؤمن شفاء ۲۰۷

ز) روایت کراث ۲۰۸

ح) روایت استحباب نعلین زرد ۲۱۰

بخش بیست و یکم

سخنان کارشناس	۲۱۵
نقد	۲۱۷
۱. روایت باقلا	۲۱۷
۲. روش نقادی ابن حبان و ابن عدی	۲۱۸
۳. اتهام سهل انگاری به محدثان شیعه	۲۲۰
۴. مروی بر فصل یازدهم از مکارم الاخلاق	۲۲۱
۵. روایت «استاکوا عرضاً و ادهنوا غباً و اکتحلوا وترأ»	۲۲۳
۶. نقل روایت فوق به صورت های گوناگون در کتب حدیثی	۲۲۴

بخش بیست و دوم

سخنان کارشناس	۲۲۷
نقد	۲۲۸
تبیین جایگاه پراهمیت حجامت در روایات	۲۲۸
الف) روایاتی که به صورت ضمنی و استمالی به حجامت اشاره دارند	۲۲۹
ب) روایاتی که به صراحت، حجامت را از ارکن درمانی طب اسلامی معرفی می کند	۲۳۰
ج) روایاتی که از حجامت معصومان (علیهم السلام) خبر می دهد	۲۳۵
د) روایاتی که از تقریر معصومین (علیهم السلام) در مورد حجامت حکایت می کند	۲۴۰

بخش بیست و سوم

سخنان کارشناس	۲۴۷
نقد	۲۴۹
الف) هم مضمونی روایات طبی با آموزه های پیشینیان، نقطه قوت یا ضعف	۲۴۹
ب) التقاط در فلسفه علم و برداشت روش مند در علوم و حیاتی!	۲۵۲
ج) روایت «آخر الدواء الکی»	۲۵۳
۱. توضیحی پیرامون مقام بیان	۲۵۳
۲. برخی از روایات «کی» در کتب اهل سنت	۲۵۴
۳. برخی از روایات «کی» در کتب شیعه	۲۵۶
د) روایات «علینا القاء الاصول»	۲۵۸

بخش بیست و چهارم

سخنان کارشناس	۲۵۹
نقد	۲۶۱
۱. تناقضات روشی و ساختاری	۲۶۱
۲. روایات طبّی پس رو یا پیش رو	۲۶۲
۳. طب اسلامی، شاید وقتی دیگر!	۲۶۳

بخش بیست و پنجم

سخنان کارشناس	۲۶۵
نقد	۲۶۶
۱. عدم آشنایی با اصدارات طبّی در روایات	۲۶۷
۲. عدم تتبع کامل در منابع	۲۶۷
۳. کم دقتی در نقل مطالب	۲۶۸

بخش بیست و ششم

سخنان کارشناس	۲۷۱
نقد	۲۷۳
۱. روایت برنج	۲۷۳
۲. چند نکته در مورد روایت «التاجر فاجر»	۲۷۶
۳. حدیث «تمرّة خیر من جرادة»	۲۷۸

بخش بیست و هفتم

سخنان کارشناس	۲۸۱
نقد	۲۸۳
۱. عدم وجود «علیکم بالبصل» در روایات شیعه	۲۸۳
۲. نقل روایات در محاسن، کافی، مکارم الاخلاق و مستدرک سفینه البحار	۲۸۴
۳. تطبیق سخنان کارشناس محترم با نقل های فوق	۲۸۷
۴. اصرار عجیب بر مطالب نادرست	۲۸۸

بخش بیست و هشتم

سخنان کارشناس	۲۹۱
نقد	۲۹۳
چند نکته پیرامون حدیث «القای قمل»	۲۹۳

بخش بیست و نهم

سخنان کارشناس	۲۹۵
نقد	۲۹۷
الف) اختلاف نسخ و روایات	۲۹۷
ب) داستانی تخیلی پیرامون مویز	۲۹۷
ج) تصریح بر شناسایی زبیر در سایر روایات معتبر	۳۰۱
د) بی توجهی به آموزه های لب زب و سنتی	۳۰۲
ه) تعارض و تضاد در روایات طای	۳۰۲

بخش سی ام

سخنان کارشناس	۳۰۵
نقد	۳۰۶
الف) جواز نقل به معنی در کلام ابن اثیر	۳۰۶
ب) نقل به معنی، امری پذیرفته شده در نزد مشهور محدثان	۳۰۷
ج) سخنی از شهید ثانی و نتیجه بحث	۳۰۸

بخش سی و یکم

سخنان کارشناس	۳۱۱
نقد	۳۱۳
الف) تناسب روایات طبی با نیازهای عمومی	۳۱۳
ب) قالب های پرتکرار در روایات	۳۱۴
ج) چند نمونه از قالب های پرتکرار در روایات معتبر اهل سنت	۳۱۴
د) مطالب نادرست پیرامون روایات کدو و عدس	۳۱۶
۱. خواص عدس در روایات	۳۱۶

۲. خواص کدو در روایات ۳۱۷
۳. اتهام جعل در مورد روایات کدو و عدس ۳۱۸
۴. روایات کدو و عدس در کتب اهل سنت ۳۱۸
۵. عدم رعایت شأن کلمات منتسب به معصومان (علیهم السلام) ۳۲۰

بخش سی و دوم

- سخنان کارشناس ۳۲۱
- نقد ۳۲۳
- خلط زایی از اصطلاحات ۳۲۳
- الف) تفاوت اصطلاح اصحاب حدیث و محدث ۳۲۴
- ب) تفاوت اصطلاح محدثان و اخباری ۳۲۵
- ج) تفاوت اصحاب حدیث در کلیات و سایر علوم اسلامی ۳۲۵
- د) تفاوت عقل‌گرایی در شریعت با اهل سنت ۳۲۶
- مروری بر سیر و تطور دانش حدیث ۳۲۶
- الف) یکسانی روش محدثان متقدم و پیروان گروه‌های مختلف حدیث ۳۲۷
- ب) روش محدثان متأخر ۳۲۸
- ج) توجه به تفاوت ماهوی علوم ۳۲۹
- د) رویکرد مختلف محدثان و متکلمان پیرامون روایات ۳۳۰
- ه) نکته‌ای پیرامون عبد اللطیف بغدادی ۳۳۱

مقدمه مؤلف

سخن از «طب اسلامی» سخن از ارتجاع و بازگشت به گذشته نیست. طب اسلامی حقیقتی است با هزاران آموزه بی بدیل و برای همیشه تاریخ که آفت افراط و تفریط از هر دو سو بر آن سایه زده است.

عده ای از یک سو نفی دخالت دین را در تمام ابعاد زندگی از سیاست و اقتصاد و بهداشت و ... سکه رایج شمرده و هر کس که شأن دین را بیش تر فرو بکاهد، عالم تر، نواندیش تر و پیش تاز تر قلمداد می کنند، تا آنجا که یکی از مدعیان نواندیشی دینی می گوید: «این زبان خود پیغمبر و دانش خود او بود و فکرم نمی کنم دانش او از دانش مردم هم عصرش دریا بزرگ تر، کیهان و ژنتیک انسان ها بیش تر بوده است. این دانشی را که ما امروز در دنیا داریم، نداشته، و این نکته، خدشه ای هم به نبوت او وارد نمی کند، چو زارپا می بود، نه دانشمند یا مورخ»^۱.

از دیگر سو برخی برخلاف آموزه های اهل بیت (علیهم السلام) با پیش گرفتن روشی متحجرانه، پیشرفت های علمی و تجربی هزاران ساله را یکسره نادیده گرفته و از «طب اسلامی» چهره ای غیر قابل پذیرش ارائه می دهند، تا جایی که باورمندان به آموزه های اهل بیت (علیهم السلام) تیزیاری همراهی و دفاع از چنین نگرشی را ندارند. این دیدگاه افراطی سبب شده است تا مخالفان طب اسلامی با دستاویز قرار دادن تنگ نظری این گروه، برانکار و مخالفت خود بیافزایند و هجمه بر

آموزه‌های الهی را موجه جلوه دهند.

طب اسلامی را باید پویاترین و ریشه‌دارترین مکتب طبّی دانست که نه گسست میان دست‌آوردهای گذشتگان و نه انکار پیشرفت‌های علمی و تجربیات قطعی آیندگان را برنمی‌تابد و بر ضرورت به‌کارگیری هر دو روش بر اساس اصول مترقی خود تأکید می‌کند.

در عرصه دانش پزشکی، از تغذیه و بهداشت گرفته تا درمان‌های روحی و جسمی، آموزه‌های معتبر فراوانی از اولیای الهی به دست ما رسیده است. این آموزه‌ها که از مدینه و علم الهی صادر گردیده، به‌طور قطع، داستان و سرگرمی نیست و بی‌شک حکمتی در صدور این آموزه‌ها وجود داشته که اولیای الهی آن را در کنار سایر آموزه‌های الهی برای هدایت بشریت در این عرصه به ودیعت نهاده‌اند. امروزه پزشکان متغیبه همان پرشماری با توشه‌ای پربار از نظریه‌پردازی‌های علمی و تجربیات عدلی به این آموزه‌ها روی آورده و حرکتی نورآغاز کرده‌اند که می‌تواند راه را بر معضلات روانی که پزشکی مدرن از حلس عاجز مانده هموار کند و خوشبختانه با تکیه بر همین روش، بیماران فراوانی بر اساس آموزه‌های الهی، طب سنتی و دست‌آوردهای این نوین پزشکی با کمترین هزینه و عوارض درمان شده‌اند.

بازگشت غرب و کشورهای مدعی توسعه، به سبب بسیاری از روش‌های طبّی پیشینیان با عنوان پزشکی مکمل و جایگزین، یعنی سبب زمان، بهداشت جهانی را واداشته تا به کارآمدی این میراث گران‌بها اعتراف کند، بی‌آنکه دعیان تمامیت خواه و مدافعان بی‌چون و چرای پزشکی مدرن، با سنگ اندازی در این مسیر، همچنان گنجینه‌های الهی و ارزشمند طب اسلامی و سنتی را با بی‌احتی باور نکردنی به هیچ می‌انگارند.

این در حالی است که سالانه یک در صد از مردم کشور ما با درمان‌های پرهزینه و بی‌ضابطه پزشکی مدرن جهان سومی، از هستی ساقط می‌شوند، شیوع بیماری‌های زمینه‌ای بیشتر و سن ابتلا به بیماری‌ها پایین‌تر می‌آید و عوارض درمان‌های رایج، روز به روز پرننگ‌تر می‌شود و متأسفانه وزارت بهداشت و درمان، برخلاف بسیاری از کشورهای دیگر، روش‌های مکمل و جایگزین را به‌صورت جدی دنبال نمی‌کند.